

АНТОНІЧ Богдан-Ігор (05. 10. 1909, с. Новиця Городоцент пов. на Лемківщині, нині Польща — 06. 07. 1937, Львів) — поет, перекладач, літературний критик. Батько, Василь Кіт, перед народж. сина змінив прізвище на Антонич — за іменем свого батька. Любов до поезії хлопчикові прищепила вихователька (пістунка) — сільс. дівчина, яка знала багато віршів, пісень, легенд, казок. Початк. освіту здобув удома, середню — в Сяноц. польс. класич. гімназії. У школі для дітей українців було відведено дві години на тиждень для вивчення української мови. 1928 А. вступив на філос. факультет Львів. університету, де під керівництвом Г. Ґартнера та Ю. Кляйнера вивчав слов'ян. філологію і проявив здібності науковця. Закін. навчання 1933 зі ступ. магістра філософії. Оскільки університет був польс., студенти-українці поза його межами створили гурток, виголошували реферати на мовознавчі, літературознавчі та мист. теми. Участь А. в ньому сприяла формуванню його нац. світогляду, опануванню норм української літературної мови; тут він уперше виступив із читанням власних поезій. Після закін. університету А. працює як літератор і журналіст; друкує в галиц. газетах і журналах вірші, статті про літературу і мистецтво, 1934 редагує ж. «Дажбог», стає чл. Асоц. незалеж. укр. митців (АНУМ). Поет. зб. «Привітання життя» (1931) засвідчує формування творчої індивідуальності митця під впливом світ. класики та модерніст. тогочас. течій у літературі — від неоромантизму до сюрреалізму. Книга не має чіткої стильової домінанти — риси символізму переплітаються з бароковою грою словом, а класич. сонет переходить у деструктив. верлібр. Формальні ознаки відображають характер світобачення поета, його сприйняття дійсності як драми буття: гімн красі, силі, молодості проспіваний тут «мовчанням уст». Невідповідність між мрією і дійсністю, роздвоєння душі особливо виразно виступають у циклі «Бронзові м'язи», напис. під впливом збірки польс. поета К. Вежинського «*Laur olimpijski*» («Олімпійський лавр», 1928). У наступ. добірках широта тематики та різноманітність строфіч. будови вірша поступаються місцем кільком наскріз. мотивам, що виразно засвідчує зб. «Три перстені» (1934), де А. виступає сформов. поетом, який знайшов власні тему і мову. Книга відповідає настанові автора, що «творчість повинна мати подвійне "покриття": у (...) внутрішній правді творця і в правді дійсності» (ст. «Сто червінців божевілля»). Ці дві сторони складають тут єдине ціле. У віршах постають село і природа Лемківщини. В уяві лірич. героя оживають у різних варіантах враження дитинства і юності. Але пейзажні краєвиди та реалії сільс. життя — швидше опорні пункти асоціацій, з яких

твориться трансформ. уявою друга реальність, що спирається на спосіб світовідчуття, у якому збереглися релікти язичн. погляду на світ. Шукаючи «дочасності», «прапервісності», поет відчуває спорідненість характеру нар. світогляду з тими міфологемами, які утверджувала новітня поезія, зокрема з ідеєю вічної трансформації природи В. Вітмена. Вслуховування у «слова старої ворожби в ім'я землі, в ім'я вогню», звеличення «вітального праінстинкту природи» і становить той другий рівень лірич. сюжету «Трьох перстенів», який стає ланкою зв'язку, що веде від індивід. сприйняття і переживання природи до її міфологізації, виокремлення осн. мотивів, які автор об'єднав образом персня: цю тріаду складають перстень пісні («Елегія про перстень пісні»), перстень молодості («Елегія про перстень молодості») та перстень смерті («Елегія про перстень ночі»). Зб. «Три перстені» започаткувала розвиток двох рівнобіж. ліній, які у зб. «Книга Лева» (1936) та «Зелена Євангелія» (1938) оформлюються і композиційно: зміст збірок ділиться на «глави» й «інтермецо». У «главах» переважає епічне начало зі склад. метафорикою та багатостоп. (7-8 стоп) рядками, «інтермецо» — спалахи-мініатюри, у яких сконцентровано великий заряд драматизму. Паралел. розгортання двох планів підкреслює протистояння вихід. засад поет. світу А. У віршах книги відбився кожний із зазначених символів: вогонь, сонце, ранок, золото, сузір'я Лева. Але міфологізм «Книги Лева» — значно ширшого мірила, він передусім — у «містичній єдності зі світом», у тому, що творчість для А. — це «формула екстази», акт, не підвлад. контролю свідомості. Це такий самий процес, як зростання і згасання у природі, що сама просякнута поезією. У «Першій главі» «Книги Лева» переважають біблійні мотиви, які співвідносяться з язичн. світосприйняттям. Для втілення «праречі» А. прагнув знайти «праслово», суть речей «схопити в клітку слова», що можна досягнути шляхом прозріння, екстазу, зняття межі між реальним та ір-реальним, розумом та інтуїцією («мистецтво творять шал і розум»). У концепції світу А. окреслюється цикл косміч. буття від «прапервісного мороку природи» в «Книзі Лева» до «сург. останнього дня» у «Зеленій Євангелії» та «Ротаціях» (1938). У «ліричних інтермецо» «Книги Лева» та «Зеленої Євангелії» обриси лемків. пейзажу обмежено ущільнені, грані в системі суб'єктно-об'єкт. відношень стираються, ліричне «я» поета то об'єктивується («Теслів син», «Яворова повість»), то зливається зі світом природи («Сад»). Збірки «Книга Лева» та «Зелена Євангелія» засвідчили філос. рівень худож. мислення А. Незавершена зб. «Ротації», на думку багатьох дослідників, знаменувала поворот поета від

біосу до соціуму, від життя природи до життя сучас. міста з його контрастами і проблемами, конкрет. предметністю. У темат. плані вона продовжує деякі лінії «Привітання життя» та ранніх віршів, що не увійшли до жодної збірки, у плані філос. розвиває мотиви «Книги Лева» та «Зеленої Євангелії». Місто в «Ротаціях», за визнанням самого автора, «майже царина природи», «майже біологізоване» («Як розуміти поезію»): у нього ніби перетікає хаос «темних вод» і «дочасного світла», воно — антиприрода і постприрода, що дійшла остан. стадії свого циклу.

Еволюція світогляду А. відбулася на зміні стильових акцентів його поезії. Якщо в «Привітанні життя» наявні ознаки різних стилів, що призвело до певної еклектичності, то в наступ. книгах — це вже видозміни індивід. стилю. Яскрава метафоричність «Трьох перстенів» дала підставу віднести А. до поетів-імажиністів і навіть назвати його єдиним в укр. літ.-рі представником цієї стильової течії (М. Неврлий). Нові художні підходи, зокрема дух заперечення і негачії у «Ротаціях», розвивали риси поетики з сильними елементами деструкції образу, насичення вірша реаліями техніко-урбаніст. пейзажу («Мертві авта»). Сам поет ознаки свого стилю цього періоду характеризував як «якийсь надреалістичний натуралізм» («Як розуміти поезію»), що найбільше відповідає сюрреалізму. Та все-таки зараховувати «Ротації» до сюрреалізму, як і «Три перстені» — до імажинізму, беззастережно не можна. Імажинізм передбачає іманентність образу-метафори аж до тієї межі, коли образ поглинає ідею, а сюрреалізм, згідно з засадою його теоретика А. Бретона, має на увазі «психологічний автоматизм». Ні перше, ні друге поезії А. не притаманне; він поет швидше концепцій. Мислення з великою інтелект. напругою образу. Назвавши себе хрущем на Шевченковій вишні, А. проголосив пріоритет нац. традиції у своїй творчості. Водночас він — митець 20 ст., якому властива новизна і свіжість худож. мислення, що ставить його в один ряд із такими поетами, як Ф. Гарсія Лорка, В. Незвал, Пабло Неруда, Ю. Тувім, Л. Новомеський та ін. Засвоюючи творчий досвід Т. Шевченка, В. Вітмена, Й.-В. Гете, Р. Таґора, Р.-М. Рільке, А. створив власну концепцію світу і вплинув на подальший розвиток укр. поезії, зокрема на творчість представників «київської школи» 60-х рр. та вісімдесятників. Лібрето опери «Довбуш» А. писав від 1935 за замовлення композитора А. Рудницького. Він завершив його, але автор музики вимагав переробити твір відповідно до особливостей жанру опери. Смерть обірвала роботу, і завершував лібрето поет С. Гординський (оперу «Довбуш» так і не було створено). Перший варіант лібрето має самост. художню вартість. Осн. акцент твору — моральний: смертельно поранений Олекса Довбуш приходить до усвідомлення, що «не можна йти крізь зло до добра». Матеріали архіву А. у Львів. наук. б-ці ім. В. Стефаника НАНУ свідчать, що він

від поч. 30-х рр. пробував свої сили і в прозі. У ж. «Дажбог» (1932, № 1) під заголовком «Гріх» був надрук. уривок із роману «На другому березі». Сюжет твору — детектив. характеру, з любов. трикутником у центрі, але самост. вартість становить вставна повість, персонажі якої ведуть дискусію про поезію, сенс життя тощо; зміст дискусії перегукується з мотивами поезії А. У новелах «Політик» і «Три мандоліни» автор вдало вдається до сатири та гротеску. Глибиною думки й аналітичністю відзначаються теор. та літ.-крит. статті А. «Між змістом і формою» (з приводу книги М. Рудницького «Між ідеєю і формою», 1932), «Національне мистецтво» (1933), «Поезія по цей бік барикади» (1934), «Становище поета», «Сто червінців божевілья» (1935) та ін., присвяч. проблемам призначення мистецтва, природи худож. таланту тощо; вони зберігають свою актуальність і досі. А. виходив з того, що завданням мистецтва не є відтворення дійсності чи краса, а «метою мистецтва є викликати в нашій психіці такі переживання, яких не дає нам реальна дійсність» («Національне мистецтво»). Тому цілком природно, що в питанні інтерпретації творів він стояв близько до феноменолог. школи Р. Інґардена, яка зміст худож. творів пов'язує з актом сприйняття, що передбачає множинність змістів («Між змістом і формою»). Найважливішим у літературі й мистецтві А. вважав не напрями й течії, а творчу індивідуальність митця, завдання якого — «влити в жили мистецтва живу кров наших днів, але так, щоб не перестало воно бути справжнім мистецтвом» («Становище поета»). Твори А. перекладено багатьма мовами, вони стали об'єктом досліджень вітчизн. і зарубіж. літературознавців.

Основні твори

Привітання життя: Кн. поезій. Л., 1931; Криза сучасної літератури // Дзвони. 1932. Ч. 12; Три перстені: Поеми й лірика. Л., 1934; Книга Лева. Л., 1936; Зелена Євангелія. Л., 1938; Ротації. Л., 1938; Перстені молодості. Братислава, 1966; Зібрані твори. Нью-Йорк; Вінніпег, 1967; Пісня про незнищенність матерії. К., 1967; Поезії. К., 1989; Рoste хлоп'я, мов кущ малини: Вірші. К., 1990; Поет: Вірші // Дзвін. 1991. № 7; На другому березі. Фрагменти з роману // Сучасність. 1992. № 9; Твори. К., 1998. Перекл. — Oeagreny rohan. Kořice, 1976; Square of Angels. Selected Poems. Michigan, 1977; Księga Lwa. Warszawa, 1981; Три перстня. Зелена Євангелія; Три перстені. Зелене Євангеліє. Л., 1994; Znak Lwa; Знак Лева. Л., 1998.

Рекомендована література

1. Українська поезія у поляків // Назустріч. 1936. № 6;
2. Антонич Богдан-Ігор: [Некролог] // Дзвони. 1937. Ч. 6/7;
3. Трофимук С. Поет весняного похмілля // Жовтень. 1964. № 2;

4. Неврлий М. Поет із серцем у руках // Антонич Б.-І. Перстені молодості. Пряшів, 1966;
5. Зілинський О. Дім за зорею // Дукля. 1966. № 6;
6. Гординський С. Богдан-Ігор Антонич. Його життя і творчість // Антонич Б.-І. Зібрані твори. Нью-Йорк; Вінніпег, 1967;
7. Павличко Д. Пісня про незнищенність матерії // Антонич Б.-І. Пісня про незнищенність матерії. К., 1967;
8. Боровий В. Привітання життя // Прапор. 1968. № 6;
9. Ільницький М. Незнищенність поезії // Вітчизна. 1968. № 6;
10. Його ж. Так Антонич починався // Дніпро. 1968. № 10;
11. Козій Д. Трояке джерело творчого натхнення Антонича // Слово. Едмонтон, 1970. 36. 4;
12. O. Ilnytskyj. Antonymy: Intimations of Mortality // J. of Ukrainian and Graduate Studies. Toronto, 1976. № 1;
13. Рудницький А. Лебедина пісня Богдана Антонича // Антін Рудницький. Про музику і музик. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1980;
14. F. Nieuwaayny. Zakochany w úcin poganin // B. I. Antonymy. Księga Lwa. Warszawa, 1981;
15. B. Rubchak. Reveries of the Earth: Three slavic versions // Poetica Slavica. Ottawa, 1981. № 2;
16. A. Flaker. Od «Taljaga ýivota» do «Velikog putovanja» Antonië na stilskom razmedu // Groatica. Zagreb, 1983. № 9;
17. Весни розспіваної князь. Слово про Антонича. Статті. Есе. Спогади. Листи. Поезії. Л., 1989;
18. Богдан-Ігор Антонич: Покажч. друкованих матеріалів та автографів до 80-річчя з дня народження. Л., 1989;
19. Андрухович Ю. Євангеліє від Антонича, або Зелена книга прощання // РЛ. 1989. № 10;
20. Бабота Л., Роман М. Джерело наснаги і гордості: До рецепції творчості Б.-І. Антонича в Чехословаччині // Жовтень. 1989. № 10;
21. Киван Г. У колі його зацікавлень: [Про перекладацьку діяльність] // Там само;
22. Андрухович Ю. Велике океанічне плавання Б.-І. Антонича // Всесвіт. 1990. № 2;
23. M. Ilnyckyj. Bohdan-Ihor Antonye. «Vierter Rieg» // Zeitschrift für Slavistik, 35. Berlin, 1990. № 5;
24. Його ж. Богдан-Ігор Антонич. Нарис життя і творчості. К., 1991;
25. Махно В. І. Концепція Бога (Творця) у збірці Б.-І. Антонича «Велика гармонія» // Релігія і церква в нац. відродженні України. Т., 1993;
26. Антонич Б.-І. // Повернуті імена. К., 1993. Вип. 1;
27. F. Nieuwaayny. O poezji ukraińskiej. Od Iwana Kotlarewskiego do Liny Kostenko. Białyostok, 1993;
28. Ласло-Куцюк М. Все на світі має свою душу: До 85-річчя з дня народж. Б.-І. Антонича // Дивослово. 1994. № 10-11;
29. Андрухович Ю. І. Поетичний текст як нашарування міфів: Зі спостережень над «Книгою Лева» Б.-І. Антонича // Вісн. Прикарпат. університету. Філологія. Ів.-Ф., 1995. Вип. 1;
30. Махно В. І. Часовий та просторовий аспекти художнього світу Б.-І. Антонича // 50-річчя депортації українців з Надсяння, Холмщини та Підляшшя. Т., 1995;
31. Новикова М. Міфосвіт Антонича // Антонич Б.-І. Твори. К., 1998;
32. Ключковська Я. Французькі паралелі Богдана-Ігоря Антонича // СіЧ. 1998. № 7;
33. Ільницький М. Богдан-Ігор Антонич в оцінці Євгена Маланюка // Дивослово. 1999. № 5;
34. Драч І. До таємниці Богдана-Ігоря Антонича // ЛУ. 1999, 18 листоп.;
35. Ковалів Ю. Загадкові перстені поета // Там само. 2000, 27 січ.;
36. Ільницький М. Осягаючи феномен Антонича // Дзвін. 2000. № 1;
37. Кернер Г. Міфотворчість у поезії Б.-І. Антонича і В. Свідзинського // Сучасність. 2001. № 12;
38. Полек В. Біографічний словник Прикарпаття. Ів.-Ф., 1993.

М. М. Ільницький

Бібліографічний опис:

Антонич Богдан-Ігор / М. М. Ільницький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-42956>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).